



Науковий вісник

Мукачівського державного університету

Педагогіка та психологія

Головний редактор

Товканець Ганна Василівна – д.пед.н.,
професор (Україна)

Заступник головного редактора

Теличко Наталія Вікторівна – д.пед.н.,
доцент (Україна)

Відповідальний секретар

Лалак Наталія Володимирівна – к.пед.н.,
доцент (Україна)

Редакційна колегія:

Щербан Тетяна Дмитрівна – д. психол. н.,
професор (Україна)

Максименко Сергій Дмитрович - д.психол.н.,
професор, академік НАПН України (Україна)

Ничкало Нелля Григорівна - д.пед.н.,
професор, академік НАПН України (Україна)

Староста Володимир Іванович – д.пед.н.,
професор (Україна)

Карандашев Юрій Миколайович -
д.психол.н., професор (Республіка Польща)

Оросова Рената - доктор філософії PhD, Paed
Dr. (Словацька Республіка)

Саболч Єва – д. філософії у галузі загальної
педагогіки та історії педагогіки, професор
(Угорщина)

Сенько Тетяна Володимирівна – д.психол.н.,
професор (Республіка Польща)

Попович Наталія Михайлівна - д.пед.н.,
доцент (Україна)

Фізеші Октавія Йосипівна - д.пед.н., доцент
(Україна)

Березовська Лариса Іванівна – к.психол.н.
(Україна)

Герцовська Наталія Олексіївна – к.філол.н.,
доцент (Україна)

Качур Мирослава Михайлівна – к.пед.н.,
доцент (Україна)

Кобаль Василь Іванович - к.пед.н., доцент
(Україна)

Корнієнко Інокентій Олексійович –
к.психол.н., доцент (Україна)

Лавренова Марія Василівна - к.пед.н.
(Україна)

Пинзенник Олена Мафтеївна - к.пед.н., доцент
(Україна)

Фенцик Оксана Миколаївна - к.пед.н., доцент
(Україна)

*Матеріали друкуються мовою оригіналу.
Відповідальність за викладений матеріал
несуть автори статей.*

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
серія КВ №21347-1114717P від 24.03.2015 р.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

Збірник наукових праць включено
до переліку фахових видань України
з педагогічних наук

(Наказ МОН України № 5015
від 16 травня 2016 р.)

Збірник представлено у таких
наукометричних базах даних: Російський
індекс наукового цитування (Росія);
Research Bib (Японія)

Засновник і видавець:

Мукачівський державний університет
Україна, 89600, Закарпатська область,
м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26
тел. (03131) 2-11-09
факс (03131) 2-11-09
e-mail: ppmsu2015@ukr.net

Рецензенти:

Поліщук Віра Аркадіївна - доктор
педагогічних наук, професор

Волубуєва Олена Федорівна - доктор
психологічних наук, професор

*Рекомендовано до друку та поширення
через мережу Інтернет Вченою радою
Мукачівського державного університету
(протокол № 08 від 09.12.2016 р.)*

Науковий вісник Мукачівського державного
університету. Серія «Педагогіка та психологія» -
збірник наукових праць, який структурований за
наступними напрямками: педагогічна теорія та
історія педагогіки; професіоналізація та
диверсифікація вищої школи; розвиток особистості
та освітні технології; психолого-педагогічна
комунікація; компаративна педагогіка і психологія;
педагогічна та вікова психологія; організаційна
психологія та психологія праці.

УДК 37:159.9

Науковий вісник Мукачівського
державного університету. Серія «Педагогіка
та психологія» : зб.наук. пр. / Ред.кол. :
Товканець Г.В. (гол.ред.) та ін. – Мукачево :
Вид-во МДУ, 2016. – Випуск 2 (4). - 251 с.

© Мукачівський державний
університет, 2016

Павлиш Т. Г. Модель розвитку професійної мобільності викладача коледжу.....	73
Пермінова Л. А. Стратегії дидактичної підготовки майбутнього вчителя початкової школи.....	77
Синевич І. С. Педагогічне моделювання в умовах квазіпрофесійної діяльності.....	81

РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ТА ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Кузьма-Качур М. І., Горват М. В. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учнями на уроках природознавства.....	85
Lavrenova Mariya, Lavrenova Nataliia Formation of primary school children's economic competence in the course of study «interesting economy».....	88
Нос Л. С., Савка Ю. Т. Проблеми підготовки вчителя у сучасній педагогічній науці.....	92
Пинзеник О. М. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі вивчення дисциплін природознавчого циклу.....	96
Розман І. І. Виховання творчих здібностей: конструктивні підходи в умовах формування компетентнісної особистості.....	101
Тязур В. М. Робота з викидними матеріалами як спосіб стимулювання творчої діяльності молодших школярів.....	104
Фенчак Л. М., Шпеник Т. Е. Превентивне виховне середовище школи як основа соціального захисту підростаючого покоління.....	108
Хома О.М. Роль уроків літературного читання у вихованні гуманної особистості.....	111
Черепаня Н. І. Педагогічний аспект національного виховання дітей дошкільного віку.....	115
Швардак М. В. Академічна лекція у системі професійної підготовки сучасного фахівця.....	119
Шевчук І. В. Підготовка майбутнього вчителя до використання графічних схем складених задач для розвитку мислення учнів на уроках математики в початковій школі.....	122
Lurchanko-Kovachuk O. V. Scientific basis of implementation interactive technologies in school.....	127

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ

Василинка М. І., Лалак Н. В. Роль аудиторної роботи у формуванні професійного спілкування майбутніх учителів початкової школи.....	130
Вернигора О. Л. Формування лінгвокраїнознавчої компетентності учителів української мови та літератури на засадах компетентнісного підходу.....	133
Лащук Н. М. До проблеми медіакомпетентності як результату медіаосвіти.....	137

Розман Ірина Іванівна,

кандидат педагогічних наук, старший викладач

Мукачівський державний університет

ВІВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ: КОНСТРУКТИВНІ ПІДХОДИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті виділено напрямки, за якими слід здійснювати розвиток творчого потенціалу школяра в процесі естетичного виховання. Розглянуто якості, що розвиваються у процесі навчання та стимулюють креативу особистості як педагога, так і вихованців, головними серед яких є творча активність і творчість. Визначено ефективні форми розвитку здібностей учнів на уроках літератури. Показано взаємозв'язок творчого потенціалу особистості школяра від рівня розвитку творчого потенціалу педагога, емоційної сфери від включення у творчу діяльність.

Ключові слова: творчий потенціал, партитура, риторика, формування, спілкування.

Постановка проблеми. Мова нашої молоді часто логічно непослідовна, містить багато помилок і, як правило, невиразна. Це ще визріла гостра необхідність подолати ці недоліки. Ще один важливий аспект: наш час – це вік швидких технологій. Збідніла і спрощена до непризнання мова СМС та електронних повідомлень вимагає від нас повернутися в повсякденній мові і претендувати на її високий рівень. Одним з базових компонентів у навчанні й розвитку молоді є розвиток зв'язного мовлення. Це завдання науковців (мовознавців, філософів, психологів, педагогів) стурбована зниженням рівня мовної культури. Отже, необхідно проводити плідну роботу з формування мовної культури. Все вищезазначене доводить актуальність проблеми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема взаємозв'язку мистецтва і виховання, естетичного виховання посідає чільне місце у працях цілого ряду вчених у різні епохи розвитку людського суспільства (Н. А. Ветлугиній, Н. Ф. Вишняковій, М. М. Готського, К. В. Гавриловцев, Н. Л. Гродзенській, М. М. Бабалевського, І. В. Казимирській, Н. І. Киященко, М. М. Крупника, А. Н. Леонтєва, Б. Т. Лихачова, М. М. Мелека-Пашаєва, Б. М. Неменського, в. М. М. Шина, М. А. Станчиц, В. О. Сухомлинського, М. М. Шолова, К. Д. Ушинського) [4]. В сучасній школі перевага віддається процесу передачі знань, а звичок в якій-небудь галузі, а виховні заходи, спрямовані на формування особистості, як правило, мають другорядне значення. Інтерес до творчої діяльності у даній ситуації, як з боку педагога, так і з боку учня, невеликий. Відповідно до рішення такої задачі школи як розвиток творчого потенціалу учня не приділяється достатньо уваги, а саме це завдання розвиває творчий потенціал у цілому, і педагогічний потенціал зокрема, здатний до формування творчої особистості, необхідну сучасному суспільству. Процес розвитку особистості учня не може бути без активного, нестандартно мислячого учня. Найбільш ефективно це завдання вирішується у процесі морально-естетичного виховання, а також формування особистості в творчу діяльність. У процесі формування особистості учня використовуються різні ресурсні можливості творчості і творчості. Це у виховній практиці освітнього закладу

необхідно звернутися до такого поняття як «потенціал» [5].

Розкриваючи авторську технологію творчого розвитку особистості та виховання високоморального, відповідального, творчого, ініціативного, компетентного громадянина України, необхідно звернути увагу на забезпечення безперервного процесу розвитку учнівської креативності та формування гармонійної особистості учня, що забезпечує якісне оновлення змісту навчання. Сучасна освіта повинна готувати не тільки носія знань, а й творчу особистість. Науково-методична література пропонує безліч форм та прийомів розвитку творчого потенціалу учнів та удосконалює ключові і предметні компетентності.

Структура загальнонавчальної компетентності учнів містить у собі такі складові: комунікативну та особистісно-смыслову. Комунікативна складова полягає в практичному оволодінні діалогічним і монологічним мовленням, володінням нормами мовленнєвого етикету в ситуаціях навчального і побутового спілкування. Особистісно-смыслова складова полягає в емоційно-ціннісному ставленні до рідної мови; важливим є спонукання пізнавального інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення як усне, так і писемне [5].

Мовленнєва компетентність характеризує рівень розвитку мовної особистості, є результатом освоєння особистістю мовленнєвої діяльності, ініціює її й одночасно вдосконалюється в цій діяльності, оскільки є основою комунікації та еволюціонує в процесі комунікації. Лінгвісти розглядають мовну компетентність як уміння створювати і розуміти різні типи дискурсу, тому називають мовленнєву компетентність дискурсивною. Людина стає все більш пасивною, вона втрачає здатність вести діалог. Про це багато зараз говорять і пишуть. До прикладу, виступаючи проти засилля телебачення та відео, відомий німецький філософ Ханс Георг Гадамер зазначає, що «політична функція телебачення визначається тим, щоб приручити маси, присипляти їх здатність самостійно мислити і позбавляти їх смаку ідей» [1, с. 15-17]. Це одна з форм бюрократизації суспільства, яку передбачав ще Макс Вебер. Так, відсутність діалогу (у його найкращому розумінні – на рівні науки, літератури, музики, театру) в нашому суспільстві є досить важливою

проблемою.

Неможливо применшувати значення уроків розвитку зв'язного мовлення в загальноосвітніх навчальних закладах. Альбрехт Гекс стверджував, що слово повинно бути мостом, але може бути й стіною [5].

Мета статті полягає в тому, щоб теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити умови розвитку культури мовленнєвого спілкування, з'ясувати, що таке культура мовлення, як проводиться робота з розвитку навичок культури мовлення нашої молоді; наголосити на досягненні найбільш ефективної форми організації навчальної діяльності. Відомо, що велика кількість інформації входить у нашу свідомість через Інтернет, телебачення, радіо та пресу, і лише дуже незначний відсоток виходить у формі активного спілкування, обміну думок та вражень від прочитаних художніх творів.

Результати дослідження. Сьогодні, коли відбувається загальна соціокультурна модернізація освіти, створення цілісного освітнього простору, повинна забезпечуватись можливість для особистісного розвитку не тільки учнів, але й усіх суб'єктів освітнього процесу – педагогів, батьків та інших осіб, які включаються у соціальний компонент освітнього середовища. При вивченні зарубіжної літератури, до прикладу, можна, по-перше, закласти основи формування мовленнєвих умінь, а по-друге, розвивати в учнів навички створення власних письмових та усних текстів.

Як наслідок, були розроблені правила, з'явилася перша навчальна література, підручники, чи точніше «підбірки технологічних рекомендацій», які отримали назву риторик. «Перетворення ораторського виступу у справу свідомої виучки мало своїм наслідком не лише появу нормативних риторичних правил, не тільки зростання числа осіб, здатних промовляти публічно, але й появу нового типу словесної творчості – художньої прози як особливого виду літератури [5].

Згадаймо, що риторика є однією з найдавніших наук, її виникнення припадає на античні часи. Первісно риторика була засобом захисту і звинувачення на судовому процесі. Громадяни Давньої Греції могли самі захищати себе в суді, а щоб захист вийшов вдалим, вони зверталися до фахівців, чийм ремеслом було складання промов. До відомих майстрів ораторського мистецтва цього періоду належать Лісій, Горгій, Ісократ. Свій внесок у розвиток риторики зробили такі видатні філософи античності, як Сократ, Платон, а першим теоретичним обґрунтуванням риторичної науки стала книга Арістотеля «Риторика», в якій ідеться про засоби переконання, способи висловлення думки, особливості людського сприйняття, риси, необхідні оратору [3].

Розвиток ораторського мистецтва продовжується й у Давньому Римі. Найвидатнішим римським оратором був Цицерон. Він не лише досягнув високої майстерності у складанні й виголошенні промов, але й став автором трактатів про ораторське мистецтво. Однією з найвидатніших у риторичній науці стала праця римського вченого Квінтіліана «Виховання оратора», яка ще багато століть по тому використовувалася як посібник із вивчення риторики.

У XVI-XVIII ст. на українських землях риторика набула найбільшого розвитку. У навчальних закладах Речі Посполитої, до складу якої входила Україна, вивчалися сім вільних мистецтв, серед яких однією з перших місць посідала риторика. У бібліотеках були твори латинських авторів, цитати з яких використовувалися як граматичні приклади. Отже, мали змогу ознайомитися з античними зразками риторичної науки. Значний внесок у розвиток риторики зробили викладачі Києво-Могилянської академії. Розвивався проповідницький жанр красномовства. Одним із чинників розвитку ораторського мистецтва була міжконфесійна полеміка, результатом якої стали твори Івана Вишенського, Мелетія Смотрицького, Лазаря Барановича, Йоаникія Галятовського [5].

Як вже відомо, джерелом розвитку зв'язного мовлення була риторика, наука переконання та комунікації. Для кращого розуміння настрою використовується партитура (це сукупність умовних знаків, за допомогою яких роблять розмітку тексту, запобігти можливим помилкам у процесі його читання). Тобто, партитура художнього тексту – це графічне відтворення звучання художнього твору.

Складаючи партитуру, позначають наголоси, підвищення й зниження тону, інтонаційні переломи тощо. Партитурні позначки допомагають учителю в процесі навчання учнів, особливо коли потрібно показати, як здійснити інтонаційну фігуру, позначену розділовим знаком. Вже починаючи з 6 класу учнів необхідно знайомити з основними партитурними знаками: / - коротка пауза, // - середня пауза, /// - довга пауза, стрілочка вгору над словом - підвищення тону, стрілочка вниз - зниження тону, пунктир під словом (слово) - для позначення уповільнення вимови, {} - фігура, яка вказує на зміну адресата в творі.

Методикою розроблено вимоги до вивчення читання, на які необхідно звернути увагу учнів у роботі над ліричним твором. Працювати над читанням питання доцільно з 6-7 класу. Насамперед потрібно звернути увагу на відтворення емоційної настанови твору (внутрішнє «бачення»), робота творчої уяви, розвиток розуміння ідейно-художнього смислу, а не тільки фактичного змісту тексту, вміння висловити власне особисте ставлення, передати зміст і настрій слухачеві.

Вже у 7 класі при вивченні байок, оповідань складність являє собою навчання учнів читати і розуміти алегоричний зміст поезій. При цьому увагу слід зосередити на осмисленні змісту тексту (сміслово-аналіз); з'ясуванні структури (композиційний розбір); емоційно-образному аналізі в поєднанні з розумінням мовних та композиційних засобів, стилістичному; виразному читанні тексту (наголос, різні види аналізу). Після підготовки до сприйняття тексту, рекомендовано запропонувати читання учнями мовчки, потім читання вірша всіма разом вголос, а після - вже читання по ролях [2].

У старших класах при вивченні творів Поля Верлена, «принца поетів», правила трагедії французького олександрійського театру (сильно впливували на віршування вимагали певної кількості складів у рядку наявності рим, мова мала «підкорятися» ритму).

від цієї особливості, Верлен піддавав сумніву і мірність вірша, а поряд з тим демонстрував «неправильностей». Повтори, внутрішні системи співзвучних голосних (асонанси) і голосних (алітерації) - все це створює ефект музики слова. Саме тому мова тут покликана не описувати чи доводити. Поет влітає у просторіччя, провінціалізма, архаїчне мовлення й «неправильності». Це створює ілюзію абсолютної мовної інтимності. Верлен розчленовує французький вірш за допомогою незвичних цезур і переносів таким чином, що часом здається, що переходять у прозу. Саме Верлен проклав шлях для поетів-символістів. І партитура у даному випадку грає особливу роль: вона допомагає глибше відчути ритмічність і музичність поезії.

Важкоосвітня школа не вчить своїх вихованців мистецтву, потреба в якому у наш час залишається актуальною. Як навчальна (педагогічна) риторика ствердила першу в історії гуманітарної думки теорію мовленнєвої діяльності (Безменова Н. А.), основу якої визначили вивчення тексту [2].

Діяльність вчителя полягає в тому, щоб навчити мовити, говорити, мотивуючи його на активне осмислення тексту через проблемне питання. Проблема може ставитися не тільки на уроці літератури, а й при вивченні того чи іншого твору, де так чи інакше часом довести свою власну точку зору, аргументувати її авторською, але і на уроках української мови з приводом дослідження походження слова або його морфологічної структури.

Педагогічна проблемна ситуація створюється за допомогою активізуючих дій, запитань вчителя, що викликають важливість, новизну, викликають інтерес до вирішення проблеми. Реалізуючи проблемне питання на уроці літератури, доречно будувати заняття у формі дискусії, оскільки розвиває не тільки мислення, практичну, творчу діяльність учнів, але і дозволяє використовувати засвоєні знання в реальному житті при вирішенні практичних завдань.

Список використаних джерел

1. Брелова А. Формуємо зв'язне мовлення / А. Брелова // Дошкільне виховання. 2004. – №4 – с. 15-17.
2. Рибун Ю. Мовлення без недоліків / Ю. Рибун // Дошк. вих. – № 9. – с. 18-20.
3. Кожевнікова Т. Мовленнєвий розвиток дошкільнят / Т. Кожевнікова // Дошкільне виховання. – 2004. - № 10.
4. Пархоменко В.П. Творческая личность как цель воспитания / В.П. Пархоменко. – Минск: НИО, 1994. – 128 с.
5. Развитие интеллектуальных способностей [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://ginkanew.ru>
6. Українська мова. Підготовка до ЗНО. Риторика. Виникнення та розвиток ораторського мистецтва [Електронний ресурс] – Режим доступу http://schoollib.com.ua/ukr_lang/2/334.html

В статті виділені напрямки, по котрим следует осуществлять развитие творческого потенциала личности в процессе нравственно-эстетического воспитания. Рассмотрены качества, которые развиваются в процессе обучения и стимулируют развитие креатива личности как педагога, так и воспитанников, главными среди которых являются творческая активность и инициатива. Определены эффективные формы развития способностей учащихся на уроках литературы. Показана взаимосвязь развития творческого потенциала личности педагога от уровня развития творческого потенциала педагога, эмоциональной и нравственной сферы от ее влияния в творческую деятельность.

Ключевые слова: творческий потенциал, партитура, риторика, формирование, общение.

We are often resent by unprofessional speech of the broadcast television and radio announcers, limited vocabulary